

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Необхідна для дотримання конфіденційності зміна імен та певних деталей у цій книжці далася мені нелегко, оскільки все своє життя і кар'єру я прагнув точності. Але я завжди також прагнув полегшити страждання людей, і розумію, що такий підхід приховає особи жертв, тож жоден з їхніх родичів не муситиме знову пережити найгірші моменти свого життя. Тому справжні імена вказані лише в тих випадках, коли жертви були такими відомими, що їхні особистості неможливо приховати. В решті випадків я змінив певні деталі, щоб зберегти конфіденційність жертв, але найважливіші для історії факти відтворено без змін.

Нехай у словах твоїх завжди сяють правда та щирість.
Допускай лише те, що каже твій здоровий глузд,
І дослухайся тих, хто шукає твоєї дружби.
Якщо сумніваєшся, – не вимовляй,
А промовляючи – промовляй зі скромністю.
Проте цього замало – додай співчуття, розуміння, пізнання.
Лише самовпевнені і вперті франти
Повсякчас наполягають на своїй правоті.
Люби визнавати свої помилки
І щодня критикуй себе –
Та й цього замало, – поради твої хай будуть істинними:

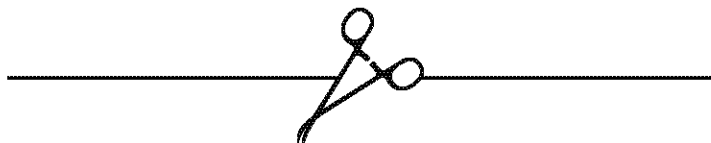
[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Од солодкої брехні шкоди більше, чим од гіркої правди.
Навчай людей непомітно для них,
Речі, що їх не знають, представляй як забуті.
Правду не сприймуть без гарних манер:
Розум чемного шануватимуть більше.
Будь скнарою щодо порад, коли не просять:
Найгірша скупість – це скупість глузду.
Не дай самозакоханості здолати довіру,
Та на догоду галантності несправедливість не підтримай.
Гнів мудрих спричинити ніколи не бійся:
Навіть найліпшим, гідним похвали, є чим дорікнути.

Александр Поуп, «Проба про критику»

[Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

РОЗТИН 1

Попереду були хмари. Деякі з них нависали наді мною, немов засніжені гори, інші лежали над горизонтом, як довгоногі сплячі велетні. Я повернув штурвал так ніжно, що коли літак нахилився донизу і вліво, здавалося, що він слухається думок пілота, а не його рухів. Потім горизонт знову вирівнявся. Горизонт — не надто надійний друг пілота: він завжди поряд, мерехтить між небом та землею. Такий неприступний, такий недоторканий.

Внизу були пагорби Норт-Даунс*. Їх пологий рельєф дивним чином нагадував вигини людського тіла. Зараз вони були розрізані чіткими лініями автомагістралі, у цих глибоких порізах мчали машини, що блищали, немов маленькі рибки. Потім траса М4 зникла з поля зору. Землю змінила вода — річка зі складним мерехливом приток.

* Височина у південно-східній Англії, утворена крейдяними відкладеннями. — Тут і далі — прим. перекл., якщо не зазначено ін.

Потім з'явилося місто з грубими розпеченими дорогами, підведеними блідими лініями сучасних будівель.

Я ковтнув повітря.

Місто здавалося розламаним.

Я кліпнув.

Невже землетрус?

Кольори міста були розмазані. Будівлі нагадували камінці на дні річки, що їх ви бачите крізь викривлену лупу течії.

Надзвичайні повітряні потоки?

Навряд. Місто коливалося у резонанс із чимось всередині мене, чимось схожим на нудоту. Проте зловіснішим.

Я моргнув сильніше і стиснув штурвал літака, ніби цього відчуття можна було позбутися, скоригувавши висоту або напрямок польоту. Але воно (це відчуття) йшло з глибини мене з неймовірною силою, яка не давала мені вдихнути. Я завжди був приземленою логічною людиною і шукав такі самі пояснення речам, що існували навколо. Що я їв на сніданок? Тост? Доволі безпечний вибір, який, втім, не пояснював несподіваного нападу нудоти. Але якщо це не нудота, то що ж це за відчуття? Його головною складовою було нестримне відчуття нещастя і... страху. Відчуття того, що от-от станеться щось жахливе. І навіть... ніби хотілося, щоб це врешті сталося якнайшвидше.

У голові засіла абсурдна ірраціональна думка — а що як мені вийти з літака?

Я боровся з цим відчуттям, примушував себе сидіти, дихати, керувати літаком, кліпати очима. Лишатися нормальним.

Потім я глянув на GPS. Пристрій показував назву міста: Гангерфорд*.

* Місто у графстві Беркшир, Англія.

Старі будинки з червоної цегли у центрі міста. Гангерфорд. На околиці — суцільні сірі вулички та спортивні майданчики.

Я минув Гангерфорд, і його місце зайняв ліс Севернейк* — величезна зелена подушка рослинності. Врешті зелень лісу принесла мені полегшення, ніби я був втомленим мандрівником, який відпочивав у затінку дерев. Якщо мій пульс і був зашвидким, то лише через згадку про недавній переляк. Але що ж зі мною сталося?

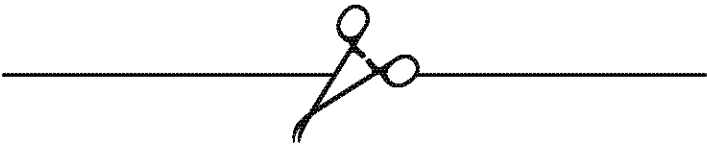
Мені вже за шістдесят. Я судовий патологоанатом і виконав понад 20 тисяч розтинів. Але лише цей недавній досвід вперше за мою кар'єру викликав у мене підозру, що моя робота, яка познайомила мене зі смертю людського тіла від хвороби, його розкладанням, гниттям, наслідками злочинів, кривавої бійні, вибухів, поховання та жахливих масових катастроф, могла мати емоційні наслідки.

Давайте не будемо називати цей епізод панічною атакою. Але він шокував мене настільки, що я почав питати себе, чи не варто мені звернутися до психолога? Чи навіть до психіатра? І, що мене непокоїло найбільше, — чи хочу я піти з професії?

---

* Ліс площею 4 500 акрів у графстві Вілтшир. Єдиний ліс Великої Британії, що має статус приватної власності. Перші згадки про ліс відносять до 934 року н.е.

РОЗТИН 2

Події, які пізніше отримали назву бійні у Гангерфорді, стали моєю першою серйозною справою на посаді судового патологоанатома і сталися занадто рано — на самому початку моєї кар'єри. Я був молодий і сповнений ентузіазму. Професійне навчання тривало багато років. Це були роки вивчення дуже спеціалізованих дисциплін, набагато глибших за базову освіту з біології та патанатомії. Мушу зізнатися, що розглядання протягом довгого часу майже непомітних відмінностей на зрізах під мікроскопом викликало таку нудьгу, що я мало не здався. У багатьох випадках я шукав натхнення в кабінеті свого наставника доктора Руфуса Кромптона. Він дозволяв мені переглядати документи й фотографії зі справ, над якими він працював. У захопленні я засиджувався до пізнього вечора. І коли йшов з його кабінету, знову пам'ятав, навіщо мені це все.

Урешті я завершив навчання. І доволі швидко влаштувався на роботу в лікарню Гая*, у відділення судової медицини під оруду чоловіка, який став найвідомішим патологоанатомом Великої Британії, — доктора Єна Веста.

У ті дні, наприкінці 1980-х, вважалося, що патологоанатом має бути таким собі альфа-самцем зі слабкістю до алкоголю та міцного слівця, посада якого прирівнюється до старших офіцерів поліції. Ті, хто виконує важливу роботу, на яку неспроможні інші, часто відчують за собою право на власний екстравагантний стиль поведінки. Єн належав саме до таких людей. Він був харизматичним чоловіком, блискучим патологоанатомом і ніколи не боявся втерти носа адвокату. Полюбляв перехилити чарку, причаровувати жінок і розважити товариство в барі гарною байкою. Попри певну сором'язливість я вважав, що вмію спілкуватися з людьми, допоки не зрозумів, що граю роль незграбного молодшого брата при Єні. Він вражав публіку своїм розумом і дотепами в усіх пабах Лондона, а я стояв серед цієї публіки у його тіні, лише інколи наважуючись вставити кілька слів. Можливо, тому, що придумати влучну фразу мені вдавалося лише через кілька годин після розмови.

Єн очолював відділення, і був, звісно, великим цабе. Різня у Гангерфорді була великим потрясінням для всієї нації і особистою трагедією жителів того міста, особливо тих, чії родини постраждали. За звичайних умов Єн, як бос, помчав би на цю подію. Але була середина серпня, він був у відпустці, тому коли подзвонили, до справи довелося братися мені.

* Лікарня Національної служби охорони здоров'я в центральному Лондоні. Заснована 1721 року Томасом Гаєм.

Я вже їхав додому з роботи, коли почув сигнал свого пейджера. Зараз уже важко уявити собі життя без мобільних телефонів, але 1987 року єдине, що я отримав, — це сигнал пейджера, який означав, що маю передзвонити за найпершої нагоди. Я увімкнув радіо, щоб перевірити, чи не пов'язане це повідомлення з якимись гарячими новинами. Авжеж, саме так і було.

Повідомляли про страхітливі злочини озброєного нападника. Це було в такому маловідомому містечку у графстві Беркшир, що я раніше ніколи у ньому не був, та й не дуже часто чув про нього. Він здійснив серію вбивств і нападів. Перше вбивство сталося у лісі Севернейк, а далі вбивця пройшов кривавий шлях до центру Гангерфорда, тепер же він забарикадувався в будівлі школи. Поліція оточила будівлю, намагаючись переконати його здатися. Як сповіщали репортери, він убив близько десяти людей, але оскільки в місті було запроваджено щось на кшталт комендантської години, точну кількість жертв неможливо було вказати.

Я приїхав додому. Тоді ми жили в гарненькому будиночку у графстві Суррей. Щасливе подружнє життя, няня, двійко маленьких діточок, які граються в саду, — все це дуже контрастувало з будинками, де скоювалися злочини, у яких мені доводилося бувати по роботі. Того дня моєї дружини Джен не було вдома — вона була на навчанні.

Зайшов через головний вхід і одразу попрямував до телефону, одночасно прощаючись із нянею, яка вже йшла додому. По телефону мені сповістили найактуальнішу інформацію. Поліція і слідчі наполягали, щоб я їхав у Гангерфорд ще того ж вечора. Пообіцяв виїхати щойно повернеться дружина.

Поки готував дітям чай, слухав по радіо оперативну інформацію з Гангерфорда. Потім викупав дітей, почитав казочку та підіткнув їм ковдрочки.

— Солодких снів, — мовив їм. Я робив це що Божого дня.

Люблячим батьком, для якого діти — пріоритет, я був завжди. Та водночас я був і судовим експертом, якому кортіло скочити в машину й подивитися, що відбувається у найбільшій на той момент справі його професійного життя. Щойно Джен переступила поріг, судовий експерт у мені переміг. Я поцілував її на прощання й помчав до Гангерфорда.

Департамент карного розшуку проінструктував мене, що маю звернути з шосе М4 на 14-й розвилці й почекати на з'їзді на поліцейській ескорт. Поліцейська машина зупинилася поряд майже одразу, до мене повернулися два похмурі обличчя.

Вони не привіталися.

— Доктор Шеперд?

Я кивнув.

— Їдьте за нами.

Звичайно, всю дорогу я слухав радіо і вже знав, що бійня закінчилася смертю нападника. Ним був 27-річний Майкл Раян, який з невстановлених причин нишпорив Гангерфордом, озброєний двома напівавтоматичними рушницями і «Береттою». Зараз він був уже мертвий — або застрелився сам, або снайпер позбавив його цього клопоту. Репортерів не допускали до місць злочину, постраждалих доставили до лікарні, мешканці ховалися по домівках, залишивши місто поліції та мертвим.

Ми проїхали через загородження, я поволі їхав за поліцейською машиною моторошно спорожнілими вулицями міста. Останні довгі промені вечірнього лі-